

Sygn. akt V CSK 519/15

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Kwaśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)
SSN Anna Owczarek
SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa J.S.
przeciwko J. T.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 28 kwietnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 12 marca 2015 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powoda na rzecz
pozwanego kwotę 1800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych)
tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód wniósł o wydanie nakazu zapłaty na podstawie weksla in blanco, wystawionego przez pozwanego celem zabezpieczenia udzielonej mu przez powoda pożyczki.

W dniu 11 października 2013 r. Sąd Okręgowy wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym.

Po rozpoznaniu zarzutów pozwanego od nakazu zapłaty Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 29 września 2014 r. nakaz zapłaty utrzymał w całości w mocy. Podstawą tego orzeczenia było ustalenie, że pozwany wystawił weksel in blanco tytułem zabezpieczenia wykonania zawartej z powodem ustnej umowy pożyczki, a strony ustnie uzgodniły deklarację wekslową oraz termin spłaty pożyczki. Sąd ten uznał, że dłużnik wekslowy nie wykazał, aby weksel został wypełniony niezgodnie z zawartym porozumieniem.

Apelację pozwanego uwzględnił Sąd drugiej instancji, który wyrokiem reformatoryjnym uchylił nakaz zapłaty i oddalił powództwo, rozstrzygając o kosztach postępowania stosownie do wyniku rozstrzygnięcia. Sąd ten uznał za trafne zarzuty apelującego dokonania błędnych ustaleń faktycznych co do zawarcia przez strony ustnej umowy pożyczki oraz zabezpieczenia jej wekslem in blanco z ustną deklaracją wekslową.

Sąd Apelacyjny poczynił własne ustalenia faktyczne, oceniając jako niewiarygodne twierdzenia powoda co do zawarcia przez niego umowy pożyczki z pozwanym, której zabezpieczeniem miałyby być weksel złożony wraz z pozwem. Sąd ten ponadto uznał, że brak jest dowodów na zawarcie umowy pożyczki oraz brak wyjaśnienia przyczyn mających skłonić pozwanego do zaciągnięcia u powoda wysoko oprocentowanej pożyczki.

W ocenie Sądu odwoławczego, w związku z tym, że spór toczył się między pozwanym wystawcą weksla in blanco, a powodem który miał uzyskać zabezpieczenie roszczeń ze stosunku podstawowego, to w tym przypadku nie miały zastosowania ograniczenia obrony pozwanego wynikające z art. 10 prawa wekslowego, a pozwany mógł podnosić wszystkie zarzuty wynikające ze stosunku podstawowego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego pozwany przedstawił prawdopodobną wersję co do okoliczności wystawienia przez niego

przedmiotowego weksla celem zabezpieczenia roszczeń wynikających z innego stosunku prawnego, a mianowicie powstałego wskutek zawarcia umowy sprzedaży udziałów w spółce „S.”.

Przedstawioną przez pozwanego wersję Sąd Apelacyjny ocenił jako bardziej prawdopodobną, wobec niezaofiarowania przez powoda dowodu co do istnienia stosunku podstawowego w oparciu, o który powód wypełnił weksel in blanco.

Wyrok Sądu Apelacyjnego powód zaskarżył w całości, opierając skargę kasacyjną na zarzucie błędnej wykładni, a w konsekwencji niewłaściwego zastosowania art. 10 Prawa wekslowego, a polegających na uznaniu, że spór toczył się wyłącznie w oparciu o stosunek podstawowy przez co nie miały do niego zastosowania ograniczenia obrony wynikające z tego przepisu. Skarżący wywodzi, że samo powołanie się na istnienie innego stosunku obligacyjnego nie może podważać instytucji gwarancji wekslowych mających charakter abstrakcyjny, a niezrozumiałym jest stanowisko Sądu drugiej instancji, że spór toczył się w oparciu o stosunek podstawowy, w którym to sporze nie miały zastosowania ograniczenia obrony wynikające z art. 10 Prawa wekslowego.

Pozwany w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o oddalenie tej skargi i o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego, twierdząc, że powodowi nie przysługują wobec pozwanego roszczenia wekslowe.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wbrew stanowisku skarżącego zawartym w uzasadnieniu zarzutu naruszenia art. 10 Prawa wekslowego przez jego błędną wykładnię, Sąd Apelacyjny nie uznał, że proces toczył się wyłącznie w oparciu o stosunek podstawowy. Zasadnie uznał natomiast Sąd odwoławczy, że pozwany mógł bronić się zarzutami wynikającymi ze stosunku podstawowego wobec braku podstaw do zastosowania ograniczeń wynikających z powołanego przepisu w relacji między pozwanym wystawcą weksla in blanco, a powodem będącym pierwszym posiadaczem weksla.

W sytuacji wypełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem, zobowiązany z weksla może zasłaniać się wobec wierzyciela, tj. pierwszego posiadacza weksla, wszelkimi zarzutami, a jedynie wobec dalszych posiadaczy weksla znajdują zastosowanie ograniczenia dotyczące dłużnika wekslowego, a wynikające z art. 10 Prawa wekslowego.

Artykuł 10 pr. weksl. dotyczy weksla niezupełnego w chwili wystawienia, czyli tzw. weksla in blanco. Reguluje on dopuszczalny zakres podniesienia zarzutu niezgodnego z porozumieniem uzupełnienia weksla, nie ma jednak na celu podważania abstrakcyjnego charakteru zobowiązania wekslowego. Powołany przepis pozwala na złagodzenie odpowiedzialności dłużników wekslowych przez umożliwienie im odwołania się w drodze wyjątku do stosunku osobistego łączącego wystawcę weksla i remitenta w drodze zarzutów dopuszczonych przez prawo wekslowe. Ze względu na ścisłe powiązanie weksla in blanco z porozumieniem stron w sprawie jego uzupełnienia pozwany w procesie wekslowym może się bronić zarzutami, że uzupełnienie weksla, stanowiącego podstawę powództwa, nastąpiło niezgodnie z udzielonym przez nich upoważnieniem. Zarzuty takie mogą być podnoszone bez żadnych ograniczeń, jeżeli powodem jest bezpośredni odbiorca weksla in blanco (zob. wyrok SN z dnia 27 marca 2014 r., III CSK 100/13, niepubl.).

Weksel in blanco może być środkiem zabezpieczenia wierzytelności wynikających z różnych stosunków prawnych. Wystawiony jako własny i wręczony w związku z zawarciem umowy prowadzi do powstania zobowiązania wekslowego wystawcy. Zobowiązanie wekslowe z takiego weksla ma samodzielny, abstrakcyjny charakter i jest niezależne od podstawy prawnej jego zaciągnięcia. Posiadaczowi weksla, który jest pierwszym wierzycielem (remitentem), przysługuje w stosunku do wystawcy zarówno roszczenie ze stosunku podstawowego, jak i z weksla, jednak może on tylko raz uzyskać zaspokojenie swojej wierzytelności i do niego należy wybór roszczenia. Wygaśnięcie stosunku podstawowego uniemożliwia dochodzenie wierzytelności wekslowej, a wygaśnięcie zobowiązania wekslowego, w sposób prowadzący do zaspokojenia wierzyciela, powoduje wygaśnięcie zabezpieczonej wekslem wierzytelności. Nie ma natomiast wpływu na stosunek podstawowy wygaśnięcie zobowiązania wekslowego bez zaspokojenia wierzyciela lub nieistnienie tego zobowiązania. W judykaturze Sądu Najwyższego wskazuje się, iż w tym ujęciu można mówić o swego rodzaju priorytecie stosunku podstawowego wobec stosunku wynikającego z weksla (por. uchwała połączonych izb Izby Cywilnej i Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 1972 r., sygn. akt III PP 17/70, OSNCP 1973, nr 5, poz. 72, oraz wyroki z dnia: 14 marca 1997 r. sygn. akt I CKN 48/97, OSNC 1997, nr 9, poz. 124, 31 maja 2001 r., sygn.

akt V CKN 264/00, niepubl., 6 października 2004 r., sygn. akt I CK 156/04, niepubl., 9 grudnia 2004 r., sygn. akt II CK 170/04, niepubl., 14 listopada 2006 r., sygn. akt II CSK 205/06, OSNC 2007, nr 9, poz. 139).

Wierzyciel, który dochodzi wierzytelności wekslowej, nie musi wykazywać podstawy prawnej zobowiązania, może powołać się tylko na treść weksła. W stosunku między wystawcą a remitentem samodzielność zobowiązania wekslowego ulega jednak osłabieniu. Jeżeli zobowiązanie wekslowe jest ważne, wystawca może, w braku skutecznych zarzutów wekslowych, podnieść zarzuty oparte na stosunku podstawowym i na ich podstawie podważać zarówno istnienie, jak i rozmiar zobowiązania wekslowego ze względu na jego związek ze stosunkiem podstawowym. Spór przenosi się wówczas na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego (zob. wyrok SN z dnia 20 czerwca 2008 r., IV CSK 65/08, niepubl.).

Innymi słowy, art. 10 Prawa wekslowego nie podważa abstrakcyjnego charakteru zobowiązania wekslowego, a jedynie osłabia odpowiedzialność dłużnika wekslowego przez umożliwienie mu odwołania się do stosunku podstawowego łączącego wystawcę weksła i remitenta. Pozwany będący wystawcą weksła in blanco może jednak bez żadnych ograniczeń podnosić zarzuty uzupełnienia weksła niezgodnie z porozumieniem wobec takiego powoda, który jest bezpośrednim odbiorcą weksła in blanco.

Wobec powyższego Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i art. 99 k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. (Dz.U.2013 r. poz. 490) znajdujących zastosowanie na podstawie § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. 2015, poz. 1804).